

cerkveni časopis.

№ 3.

V Saboto 15. Maliga serpana

1848.

Kristijanstvo per Slovincih.

(Dalje.)

6. Nove škofije v slovenskih deželah — na daljej.

Do zdaj rečenimu od škofij po slovenskih deželah naj se še nekóliko pristavi. —

Če ravno so bili že v začetku keršanske cerkve po s. Hermagoru škofji v Terstu in Istri postavljeni, je viditi, kakor de bi bile v času preselovanja ljudstev té škofije néhale. Gotova versta Teržaških in Istrijanskih škofov se namreč vé še le od začetka šestiga stolétja, kjer so bilé tamkej škofije kakor v novič ustanovljene. V Poli (Pulu) je prvi škof imenovan Anton l. 500, v Parenici (Pareci) škof Evfrazi l. 521, v Terstu škof Frugifer l. 524, v Kopru sv. Nazari tudi l. 524. Tudi v Petini (Pični) in v Novimgradu (Cittanova) so bili takrat škofji postavljeni. V Kerku (Veglii) je bil prvi škof Vital l. 1000. Druge škofije, ki so v prvih stoletjih kristijanstva po naših krajih stale, so bile ob novim prihodu Slovincov zaterte, kakor Emonska, Celjska in Ptujška, katerim so pridjati škofije v Juvavii (Salzburgu) in Teurnii ali Tiburnii (mestu per Dravi v gorejnijim Koroškim.) Kar so bili Slovinci spreobrnjeni, so več časa stali pod oblastjo Óglejskih patriarhov in Saleburških velikih škofov, nekóliko tudi pod s. Metodijam; dokler so jim bili poznejši posebni škofji dani. Prvi Kerški škof je bil Ginter žlahtni Krapfeld l. 1070; kateri je imél z svojimi naslednjiki do poslednjih časov sedež v Kerškim mestu. Perviga škofa v Sekovim je Eberhard II., Saleburški veliki škof, postavil Karlna l. 1219, in perviga v šent-Androži ali v Lavantu Urha l. 1228; Lavantinska škofija je bila do zadnjih časov celó majhna. Ljubljanska škofija se je začela l. 1461, kakor je že pred povedano bilo; ni bila pa do zdajnjih časov nobenimu škofu podložna. Ti škofji imajo od šestnajstiga stolétja sem častni perimik knezov. Štirji Kerški škofji so bili tudi Kardinali rimske cerkve; tudi štirji Óglejskih patriarhov so bili kardinali. Opomniti se tudi zna, de so bili v naših kra-

jih kdaj večkrat deželni cerkveni zbori deržani, in sicer v Ógleji in v Salzburgu, kjer so se škofji na eni strani za čistost vére poganjali, na drugi za lep red v svojih škofijah posvetovali, in postave za duhovšino kakor tudi za verne dali.

7. Nova (kriva) véra vpeljana in spet odgnana.

Konec petnajstiga stolétja se je nekako novo življenje med evropejskimi ljudstvi zbudilo, vse védnosti so jele od noviga napredovati, cel svet (Amerika) je bil znajden; tudi za katolíško cerkev je bilo upati, de ji bodo lepši časi posvetili. Ker je pa to prebudenje bolj na posvetno stran šlo, ni čudo, de se je od tod sovražna moč zoper cerkev vzdignila.

V letu 1517 se je Martin Luter, mišl Avguštinskiga reda v Vitembergu na Nemškim nar pred zoper odpustke začél prepirati; kmalo je daljej šel, več resnic katolíške vére, zlasti kar je ustniga zročila, jél tajiti, s. mašo in več s. zakramentov zametvati, dokler se je pokoršini do Rimskiga Papeža naravnost odpovedal, in je iz družbe katolíške cerkve stopil. V kratkim je dobil veliko naslednjikov po vsih némških deželah. Nova véra se je imenovala evangelska (ako ravno ni bila vsa po s. evangeliu) tudi Luteranska in protestanska. Ta kriva véra je tudi na Slovenskim našla kmalo dosti prijatlov; pokazalo se je, koliko jih je v resnici kristijanov, ločile so se pléve od pšenice. Primož Trubar, mašnik in korar, je leta 1530 v Celjskim, in leta 1531 na Krajskim novi uk oznanovati začél; za njim jo je potegnil Juri Dalmatin, Sebastjan Krel in drugi. Sicer je mogel Trubar dvakrat na Nemško zbežati; namesti njega so pa drugi več delali, zmoto trositi. Posebno veliko pa je novi véri pripomogel Baron Hanz Ungnad, deželni poglavar na Štajerskim in vojskin vodija v notrejnji Avstrii in na Horvaški méji. Veliko žlahtnih in mestjanov pa tudi še kmetiškich se je časama noviga nauka poprijélo; katolíski mašniki so bili v več krajih pregnani, in luteranski pridigarji in šolski učeniki postavljeni; bati se je bilo, de bi kmalo ne bila katolíška véra po Štajerskim, Koroškim, Krajskim, Goriškim in

Terzaskim vsa zaterta. Mnogi vzroki so krivi véri tak pospéh dali. Dôsti jih je bilo le preveč posvetnih misel, in novi uk jim je obétal véci prostost; nekteri so upali cerkvene posestva nase potegniti, drugi so menili se od tež in dacij rešiti; sploh je bilo ljudstvo premalo podučeno v katolski véri, in ni vedilo resnice od zmote razločiti. Nasprot so si pa Luteranski pridigarji tudi veliko prizadéli, po njih je bil slovenski jezik prvič v bukvah natišnjen; dali so na svitlo katekizme, s. pismo predstavljeno, pridige, pesmi in molitve. Turška vojska pa je zadržala de se cesar in škofji niso mogli z vso močjo zoper krivoverstvo postaviti.

Med tem je bil veliki cerkveni zbor v Tridentu zbran od leta 1545 do 1563; iz slovenskih strani je bil tamkej Ógleski patriarh, Daniel Barbar z nekterimi Istrijskimi škofi, in Lavantinski škof Herkul Rettinger v imenu Saleburškiga velicega škofa. Kar je tamkej bilo sklenjeno v poterjenje in povisjanje katolske vére, letó so si tudi naši škofji izpeljati prizadevali; zategavoljo je bil leta 1569 v Saleburgu, in 1596 v Ógleji deželni cerkveni zbor sklican. Vonder duhovšina je le po malim zamogla kaj storiti, dokler ni tudi deželska oblast pristopila: nadvojvoda Ferdinand, vladar Nотреjuavstrijskih dežel in potém rimsko-nemški cesar je postal dober varh katolske vére. Po svetu Lavantinskiga škofa Jurja Štobéja zlahtniga Palmburga je izvótil za novo uterjenje prave cerkve Sekovskiga škofa Matija Šajta, komisarja unstran, in Ljubljanskiga škofa Tomaža Krena to stran Drave. Luteranskim je bilo sploh postavljeno ali v katolsko cerkev nazaj stopiti, ali pa deželo zapustiti; krivoverski pridigarji so mogli éez mejo. Leta 1598 je Nadvojvoda Ferdinand sam začel to delo v Gradcu in na Štajerskim unstran Drave. Léta 1599 je jél škof Tomaž Kren na Krajnskim in spodnjim Štajerskim krivo véro izganjati; perpeljal je Ljubljánéane, Krajnce, Kamenéane, Radoléane in druge spet nazaj k resnici; Terzačani, Goričani in Blejci so se bili že popred spreobrnili; leta 1600 pa je prišla za katolsko véro komisija na Koroško; v Celjovcu, Beljaku, Blekovcu in Vošpergu je bila spet katolska cerkev uterjena. De bi tudi za naprej krivi véri bila pot zapérta, so bili listi in evangelií z katekizmam v slovenskim jeziku natisnjeni; za izrejo dobrih mašnikov so bili per vsih škofijah seminarji ustanovljeni; tudi Jezviti, mihli in modri katolski učeníki za viši stanove, in Kapucinarji, učeníki z besedo in zglédam za ljudstvo, so bili v več mest poklicani; novih far je bilo več osnovanih in več mašnikov postavljenih.

Vse to prizadevanje je storilo, de je Luteranska kriva vera izmed Slovencev čisto prešla, le v bolj nemških straneh Koroškiga in Štajerskiga je

več skritih Luteranov ostalo, ki so se pod cesarjem Jožefam II. óčitno na dan pokazali.

(Konec naslédje.)

Sedajni obšir katolske cerkve.

Spisal Valentin Sežun.

(Dalje.)

V. Britansko kraljestvo.

Britansko kraljestvo obstoji iz tréh delov, ki se imenujejo Angleško, Šotsko in Irsko; éez vse zdej kraljica Viktorija gospoduje. — Ta deržava, sploh Angleško imenovana, je ena zmed nar močnejših in nar bogatejših na zemlji. Anglezi razne izdelke svojih fabrik na vse kraje svetá razpeljajo in prodajo, njih barke vse morja pokrivajo in silo veliko blagá po vsih delih svetá spečajo. Od tod pride, de je ondi toliko velikih bogatinov, kakor nikjer drugod, pa tudi toliko revežev, de je groza; zakaj kakor hitro posestnik kake fabrike delavcam več dela nima dati, ali pa jih odstavi, je siromastvo njih delež.

Na Angleškim je bilo v letu 1841 do 16 milijonov 30.900 ljudi, na Šotskim 7 milijonov in 738.000, na Irskim pa 8 milijonov in 568.970.

Zmed teh imenovanih prebivavcev je bilo v letu 1842 na Angleškim 2 milijona in 500.000 katolčanov, v letu 1845 pa že 3 milijone 380.000. Na Šotskim je le kacih 400.000, na Irskim otoku ali v Irlandu pa 7 milijonov in 342.000 katolčanov. Katolčane na Angleškim je vladalo do zdej 8 apostolskih vikarjev *); trije pa na Šotskim.

Sedajni papež Pij IX. so te vikariate v stanovitne škofijske sedeže premenili, takó de bota za naprej dve veliki škofii na Angleškim in ena na Šotskim, zraven teh pa še 10 drugih škofij. — Na Irskim se znajdejo za katolčane 4 velike škofije v mestih Dublin, Armag, Cashel in Tuam, in 23 škofij, katerih pa več po dve le eniga škofa imate. Na Irskim so katolske cerkve in duhovni silno ubožni. Vsi njih perhodki obstojé v darovih, ki jih verni pernesejo; od vladarstva nimajo, pa tudi nočejo nobeniga plačila.

Začetek krivovere na Angleškim.

Z žalostnim seream se ozrè katolski kristjan na zgodbe katolske cerkve v teh deželah; z keravimi čerkami pred našimi očmi zapisane stojé. Prava véra je kdej tam lepó cvetla in se odondod deleč okrog razširjala. Is Angleškiga so prišli s. Bonifaci, s. Kolumban, s. Wilibald in drugi misionarji, ki so Nemcam kersanstvo oznanovali, po pravici se

*) Apostolski vikarji so večidel posvečeni škofje, ktere Papež z polno duhovno oblastjo brez gotoviga škofijskiga sedeža v kraje pošiljajo, ki so pod oblastjo nevernikov ali krivovercev.

je ta dežela angelska dežela (England, Engelland) imenovala. Tode kralj Henrik VIII., kateri je od leta 1509—1547 gospodoval, to je, ravno tisti čas, ko sta Martin Luter in Janez Kalvin s svojo derhaljo toliko tavžent ljudi od katolske cerkve odvernili, se je od zveze z Rimskim papežem ločil, ker mu ta njegovih razujzdanost dovoliti ni hotel. Preseštni Henrik sam sebe za vikšiga poglavarja angleške cerkve postavi, ter preganja in neusmiljeno mori tiste, ki njegove duhovne oblasti ne spoznajo. Takó se je kríva véra na Angleškem perčela. Henrikov sin Eduard VI. in posebno njegova hči Elizabeta sta ločitev od katolske vére popolnoma dopernesla. S. Maša je bila pod smertno kaznijo prepovedana, podobe svetnikov raztergane in sožgane, in ljudje s hudimi kaznimi persiljeni, krivoverske pridigarje, ki so katolsko véro preklinjevali, poslušati. Gorje mu, ko bi bil kdo kakiga duhovna pod streho vzel ali clo s. mašo mu brati pustil; oba je zadela gotova smert. Zmirej so z novimi postavami, polnimi zvijač in grozovitnost, kakoršnih per ajdovskih Rimskih trinogah ne najdemo, katolčane zatirali, in takó Anglikansko véro unterdili, ktere poglavitne nauke so v 39 členih sostavili. Leti so Kalvinovim zmotam podobni; šeg pa per očitni božji službi so Anglikani veliko od katolske cerkve obderžali.

Zacetik krivovere na Šotskim.

Na Šotskim je neki Kalvinski pridigar Janez Knoks ljudi motil. Vikši grajšinjaki so z njim potegnili, se spuntali zoper kraljico Marijo in jo permorali per Angleški Elizabeti perbežališa iskati, ktera jo je pa v ječo vreči in čez 18 let v letu 1587 ob glavo djati ukazala. Odslej na Šotskim kalvinska véra gospoduje, in ako je ravno drugačna od anglikanske, ima vender z to enake pravice.

Zacetek preganjanja katolske vére na Irskim.

Ravno takó kakor na Angleškem so iskali kralj Henrik VIII. in še bolj njegovi nasledniki tudi ljudem na Irskim otoku (Irland ali Erin imenovan) katolsko véro vzeti. Njih perzadevanje pa je tukej takó malo zdalo, de se še dan današnji tamkej nič več kakor kacih 700.000 anglikancev in okoli 55.000 drugih krivovercev znajde; vsi drugi pa namreč 7 milijonov in 342.000, so gereči katolčani ostali, desiravno so skoz 300 let zavoljo vére toliko britkost prestali, de jih ni izreči. Angleški kralji Jakob I., Karl I. in posebno Guiljelm III. (v letu 1691 do 1702) so jim vzeli vse posestvo, in ga krivoverskim Anglezom in Šotcam razdelili. Irci takó večdel zdej nimajo ne lastniga pohištva ne zemlje, temuč morajo to od svojih jim posiljenih krivoverskih grajšinjakov za veliko plačilo v najem jemati. Velikokrat se permeri, de neusmiljeni

gospodji najemnike spodé; pregnani pohajajo kejš časa ob cestah in drugod, in lakoti umirajo.

De bi se anglikanska vera na Irskim ustanovila, so Anglezi, ki imajo na Angleškem za 14 milijonov krivovercev le 2 velika in 27 družih krivoverskih škofov, na Irskim za 700.000 ljudi 4 velike in 17 družih anglikanskih (krivoverskih) škofij, v teh škofijah pa veliko število anglikanskih fará postavili, ktere dostikrat družih farmanov nimajo, kakor tje postavljene fajmoštre in njih družino. In teh 21 škofov, katerih nar manjši na leto 40.000 goldinarjev perhodkov ima, in toliko družih anglikanskih duhovnov, ki nimajo na Irskim skorej nič opraviti in po Angleškem ali drugod svoje velike dohodke zapravljajo, morajo katolski Irci rediti. Njih katolski duhovni pastirji pa večdel nimajo drugih perhodkov, kakor to, kar jim njih uboge pa zveste ovčice dajo.

Iz tega se lahko vidi, de Irci velikokrat lakot terpé; ali stradež v letih 1846 in 1847 je bil tam takó silno velik, de človeka groza obide, ko bere ali sliši od njega. Cele vasi so se od prebivavcev izpraznile; en sam mesec je čes 400 ljudi od lakote umerlo. Travo so jedli in druge take reči; s tem so si pa še hude nalezljive bolezni nakopali, ktere so ljudi morile, kamurkoli so perbežali.

V serce mora boleti vsakteriga, ko sliši od tolikih stisk in nadlog, ki so jih katolski Irci pod oblastjo Anglezov prestali. Zdej pa, posebno v poslednjih letih, je za katolsko cerkev v britanskim kraljestvu bolj veselo sonce posijalo. Bog je svojo gnado v bogati meri na to deželo izlil, od dne do dne se ondi število katolskih kristjanov množi.

Sedajna rast katolske vére na Angleškem.

Že ob francozkim vojskah, ki so se Anglezi bali, de bi stiskani katolčani s sovražnikam ne potegnili, so bile overžene postave, ki so učenje katolske vére z odpeljevanjem v daljno Avstralijo, in spreobrnjenje kaciga krivoverca h katolski véri s smertjo kaznovale. — Katolskim Ircam je bilo perpušeno, s svojim premoženjem delati po svoji volji kar dozday niso smeli, le uradniki (Beamte) niso nikakor mogli biti. — Bog jim je bil dalje obudil slavniga in neprečelnjiviga moža po imenu Daniel Okonel (O'Connell), kateri je svoj pravdarski stan (Advokat) popustil, in s svojo prečudno zgovernostjo in s svojo gorečnostjo za katolsko véro noter do svoje smerti (15. veliciga travna 1847) se za svoje uboge irske rojake zoper njih angleške odertnike poganjal. — Takó so Anglezi katolčanam pervolili šole za njih duhovne imeti, kateri so se dozday le na ptujim, več del na Francozkim, v Belgii in v Rimu mogli bogoslovstva (Theologie) učiti. — Perstop krivovercev k katolski véri ni več

kaznovan, in katolčanam so saj nekatere nižje uradniske službe (Beamtenstellen) odperte. —

Tudi na Angleškem je katoliška vera v sedaj-njih časih veselo rasti začela, in zmirej še lepši cvet prikazuje. — Jeli so pošteni Angleži iz zgodbe spoznavati, iz kako ostudniga začetka, iz prešestva Henrika VIII., se namreč njih sedanja vera izhaja, in de je vse, kar katoliška vera uči, vselej, od časov Apostelnov do zdaj verovano bilo. — Zato se jih tam vsako leto prav veliko h katoliški veri nazaj spreoberne, in med temi ne nevedni priprosti ljudje in ne zavolj časniga dobička, ampak nar bolj učeni in nar bolj žlahtniga stanu, postavim lord Spencer, kateri je bil sam anglikanski fajmošter in je kakor brat ministra Althorp upati smel, kmalo anglikansko škofijo z nje neizmernimi dohodki dobiti; — gospodična Gladstone, sestra anglikanskiga ministra tega imena, — več učenikov anglikanskiga bogoslovstva v Oksfordu John Newman, Oakeley i. t. d. Katolčani, ki so pred 60 leti na Angleškem le še skrite kapelice imeli, zidajo današnji dan že krasne cerkve, h katerim katoliški in za svojo vero toliko vneti žlahtniki, kakor grof Shrewsbury-Talbot, vojvod Norfolk and Surrey, grof Clifford i. t. d. s svojim premoženjem veliko perpomorejo. Število vernih se vedno množi, samó v mestu London, ktero s svojim okolicami kake dva milijona ljudi ima, prebiva čez 300.000 katolčanov; na eno leto jih h katoliški veri po 4000 do 5000 perstopi, v zadnjih dveh letih je to storilo okoli 60 anglikanskih duhovnov. —

Anglikanska (kriva) vera tako zmiram bolj peša in razpada; iz nje vstajajo zopet nove in nove zmote tako de London in njegova obsega zdaj 109 ver v sebi imajo! Prav je rekel že pred kakšnimi 60 leti zavoljo tega učeni Oksenstierna, de kdor hoče nar bolj gotovo pot v pekel najti naj gré v London, v poglavitno mesto Angleško in nar veči na zemlji. — Vonder, je rekel ranjki Kardinal Paka (Pacca) ne smemo misliti, de bo anglikanska kriva vera se katoliški veri tako kmalo umaknila. Dve reči jo posebno podpirate, prvič: neizmerno veliki dohodki, ki jih anglikanski (krivoverni) duhovni imajo, postavim veliki anglikanski škof v mestu Kanterbury ima na en dan do 300 gold. Drugič: ker se smejo ženiti in svoje že scer ne velike opravila za majhno plačilo najemnikom prepustiti. — Od tod pride, de tam prvi žlahtniki svojim prvim sinovam svoje grajsine, drugim pa vedel debele cerkvene službe preskerbijo, kateri potlej kakor anglikanski škofji, korarji i. t. d. obilne dohodke vlečejo, in taiste s svojimi ženami in otroci več del v Londonu in družih mestih vživajo. Grašinjaki (Lord) pa in tudi krivoverski škofji imajo per angleškim vladarstvu nar več govoriti. —

Vonder v eni reči nam smejo Angleži, naj si bojo té vére ko hočejo, v zgled biti, namreč v posvečenji nedelje, kar delo zadene. Nikjer se kristjani tako terdno dela ob nedeljah ne zderžé, kakor Angleži. — Tam ni vožnje, ne igre, ne družiga nepokoja ob nedeljah, ampak slehern se po obiskanji svoje cerkve doma derži. Tam je nedelja res dan počitka.

(Dalje nas!édje.)

Papež in njegova nadzémlijska častiljivost.

Keršanska katoliška cerkev je podobna ladii, ktera se po širokim morji življenja pelje proti obljubljeni deželi. Kristus sam je ti ladii zaznamjal cesto, kakor de bi ji bil povelje dal, rekoč: po ti in ti poti se boš peljala, pa se ne boš nikoli zmotila; taki in taki valovi se bodo nad te zaganjali, pa te ne bodo nobenkrat potopili; na tólike in tolike robove se boš zadevala, pa se nikdar ne boš razsula: zakaj moje okó te bo spremljalo po valovih, in moja roka bo budéla nad teboj. — Na kermilo té ladije je bil postavil svetiga Petra, postavil ga je bil, — pa še le po tem, ko je bil Peter iz globočine serca Kristusu svojo véro razodél, rekoč: „Ti si Kristus, Sin živiga Boga!“ Mat. 16, 16; in ne enkrat, ampak trikrat mu je mogel zaterditi, de ga résnično ljubi, in takó terdninu v veri in ljubezni je Jezus zročil hlév, jagnjeta in ovcé, to je: celo cerkev z vernim ljudstvom in njegovimi pastirji vred. Hlév in čeda sta od tistihmal vedno in vselej bila; kdo bo drugači mislil, kakor, de je ob vsakim času tudi pastir — naslednik sv. Petra — bil, sicer bi čedo volkovi že kedáj bili razpodili in raztergali; to nam tudi cerkvene zgodbe skazujejo, v katerih je vsak Rimski Papež popisan, kedaj je vladenje nastopil, čas vladanja, življenje i. t. d. Iz njih vidimo, de sedajni sv. Oče, prav marternik hudobnih jezikov, so že 256. v verstí Papežev, ki so si zaporedama nasledovali za sv. Petram na njegevim apostolskim stolu.

Kdor je tedaj takó srečin, de se na ti ladii, na ktero edíno je Kristus sv. Petra bil postavil, v veri, upanji in ljubezni perpelje unkraj groba, bo zveličan: brez vére pa — pravi apostel — ni mogoče Bogu dopasti. Cerkev je telo ali truplo, in Kristus je glava tega trupla, Efez. 1, 22; če se kak ud trupla ne derži, se Glave še menj derži, z Glavo nobene zveze nima: Kristus je življenje cerkve; kdor se cerkve ne derži, iz Glave — Kristusa — življenja ne dobíva. Imenitni dar edinozveličavne vére je dobro spoznal, in si ga močno k sereu gnal Alfonz módri, Kastiljski kralj, ki je

večkrat s hvaležnimi solzami v očeh rekel svojim služabnikom: „Neprenéhama Boga hvalim, ne zavoljo tiga, de sim kralj, ampak za to, de sim kristjan!“

Ker je Papež Kristusov namestnik na zemlji, se ni čuditi, de moč sv. Duha takó obilno nad njim počiva, de ljudi nekaki svét strah, in globoko spoštovanje prešine, ki sv. Očetu pred oči pridejo. Že pri sedajnim sv. Očetu Pii IX. se je zgodilo, de so nekteri k njim kakor krivoverci persli; papeževa nadzemeljska častitljivost pa jih je tolikanj prevzela, de so naravnost od Papeža šli perložnosti iskat, se v katolški véri dati podučiti, in so jo v resnici na se vzéli. Takó se je zgodilo z neko gospodičino, in drujikrat z nekim vojaškim vikšim (oficirjem.) Pa tudi grozovitni Trinogi so bili s Papeževo pohlevno častitljivostjo že marsikterikrat ukroteni. Atila, Hunski kralj, je v petim stoletji od černiga morja do srede Francozovskiga bil vse narode v trepet perpravil, in sebi podjarmil; ker je pa v šalonskih ravninah na Francozovskim otepen bil, se je kakor béšen ali stékel vernil, in je v strašni togoti mesta ropal, polil in požigal. Tudi Rimu, sedežu in sredini kersanstva nič boljšiga ni bil naménil. Pa tedajni Papež, Leon veliki, v svoji častitljivi Papeževi opravi strašnemu divjaku naproti gré. Pohlévna beseda, in veličanski pogléd, prav za prav pa vikši oblast sv. Očeta je silnimu divjaku tako globoko v serce segla, de se je per ti priči obernil, in ne Rimu, ne njegovim prebivavcam nič žaliga ni storil.

Pa ni nam treba tacih zgledov v davnih zgodovinah iskati, ker imamo ravno v ranjkim sv. Očetu Gregorji XVI. lepiga, de po lepšim skorej prašati ni. *) V Rimu je bila ravno velika žalost zavoljo silniga preganjanja in zatiranja katolških kristjanov na Rusovskim, bilo je v letu 1845, kar pride Rusovski cesar sam Nikolaj I., nar močnejši cesar zdaj pod solncam, pride, tega davno slovečiga mesta in njegoviga poglavarja gledat. V cesarskim blišu se cesar perpelje pred vrata Papeževiga dvora, kterimu pravijo Vatikan; mogočno in veličastno gré po stopnicah góri v prebivaljše svetiga Očeta; — vrata se odpró, in — nar močnejši cesar ostermi pred Kristusovim namestnikom; — pa serčnost si dela, in, tisono skriváje, si prizadéva zopet vojaško se vstopiti. In kar Rusovski cesar še nikoli nobenimu cesarju ali kralju ni storil, še manj pa kakimu svojimu metropolitu **) , k temu se zdaj poniža: on prime sv. Očeta za roko, in jo kušne. Vediti je treba, de Rusovski cesar je tudi duhovni poglavar svoje dežele, ki ima gersko vero ali staroverstvo, tedaj je sam kakor nekak Pa-

pež svoje dežele verh tiga, de je cesar; in per vsi taki posvetni velikosti, je vender spoznal, de v svetim Očetu kersanstva je še vsa druga čast in visokost, ktera je od zgorej, torej se je tako rekoč, nehoté pred njim ponižal. — Poglavar cerkve ga na to zraven sebe posadi in začne ž njim tako-le govoriti: „Veseli me, de zamorem, takó silnimu gospodovavcu resnico v oči povedati.“ Tako nagovorjenje se je moglo Rusovskimu velikanu nekoliko čudno zdeti. Na to so bile cesarju pisma v roke podane, v kterih so bile popisane stiske in preganjanja katolških kristjanov na Rusovskim, ktere so mogli terpeti po cesarskih sovražnih ukazih ali postavah. Ko je cesar toliko krivic vidil, ki so bile katolškim kristjanam v njegovim cesarstvu že storjene, je v nejevolji rekel: „Ni mogoče! To nemore biti!“ Pa pisma spričujejo resnico, žive priče skažejo Rusovsko neusmiljenost, ko bi treba bilo! cesar se zdaj ne vé drugači ogniti, in se izgovarja, de so v njegovim cesarstvu postave take; — naslednik svetiga Petra pa vstane, in mu te-le slovesne besede spregovori: „Vaše veličanstvo! postave Vašiga kraljestva so človeške postave, in se dajo spremeniti; postave mojiga kraljestva pa so božje postave in se ne dajo spremeniti. Obá bova kedej pred božjim sodnim stolam stala, jez sicer pred Vami *), pa vender tudi Vi bote, če ravno za menoj, in tam bo nama obéma od najniga djanja odgovor dajati.“ Takó Rusovskimu cesarju še noben človek ni govoril; bila je beseda resnice, in je cesarju tudi v serce segla. Prosil je sv. Očeta, naj se ne trudijo obiskanje poverniti, sam pa je še enkrat k njim šel, se poslovit; objemaje sta se ločila poglavarja. — Takó je Papež silnimu cesarju resnico v oči povedal, takó, in ne drugači, govori poglavar sv. edinozveličavne cerkve, takó in ne drugači bi on govoril, ko bi tudi vsi njegovi sovražniki vesoljniga sveta pred Vatikanam stali. To spričuje zgodovina. — To je Papež, takó obnašati se le on zamore, ki je vidni poglavar vesoljne cerkve, in namestnik Jezusa Kristusa na zemlji, to njegovo čast in visokost je tudi krivoverški Rusovski cesar v naših dnéh spoznal in poterdil s svojim obnašanjem. — Ti pa bogoljubni katolški kristjan, ki si prepričan tiga, odkri se pred podobo sv. Očeta, in vesél in še le vesél bodi, de si v cerkvi, ki taciga poglavarja ima! Jeran.

Matere božje podoba.

In veliko znamenje se je perkazalo na nebu: Žena s solncam obdana, in luna pod njenimi nogami, in na njeni glavi krona iz dvanajst zvezd. (Skriv. Razod. 12. 1.)

Kdo je ta žena, od ktere sveti Janez v skriv-

*) Perméri: Beispiele zur kristkath. Lehre von L. Mehler. Regensburg 1848. str. 567.

**) Metropolití so nekaki vikši skoče v Rusovski cerkvi.

*) Papež namrec so bili že stari, cesar pa v nar boljnih letih.

nim Razodenji govori? Ona je tista, katero v altarjih, na stenah in na družih podobah ravno tako obraženo ali namalano vidite, kakor jo prerok nove zaveze, sveti Janez popisuje. Devica stoji pokoncu na okrogli zemlji, vénece iz dvanajsterih zvezd obsvetljuje njeno glavo, dete v svojim naročji, limbarjevo vejco derži v svoji roci, luna je pod njenimi nogami in kača, kateri je ona glavo sterla. Kaj pomeni ta podoba presvete device, kateri že od nekdanj tako podobo dajejo, in jo v marsikteri cerkvi vidite? Globok pomen je v tej podobi perkrit, poskusimo ga odgerniti, in prepričali se bomo, da je v katolski cerkvi vse tako práv in permerno, kar našiga duhá k premišljevanju svetih resnic spodbuđuje in ga k nebesam povsđiguje. Tega nas prepriča že podoba matere božje; nekoliko bolj na tanko jo prevdarimo.

I.

1. Presveta devica stoji na okrogli zemlji.

To pomeni, da je tudi ona stvar božja, pozemeljska hči, spočeta iz človeškiga rodu. — Ona stoji na zemlji, zemlja ji je v podnožje, to nam kaže, da je ona imenitnejši, ko drugi zemljaki; da je lepota zemlje, krona vstvarjenja, kraljiza sveta. Zemlja je pod njenimi nogami, v znamenje, da ni navezovala svojiga sereca na zemljo, ne na sladnosti in zaloge tega svetá, da njene misli in želje niso v prahu zemlje ticala, temuč da je vse pozemeljsko tako rekoč z nogami teptala. — Ona stoji pokoncu, glava je proti nebesam povzdignjena. Njeni duh, njeno serec, njene misli in želje so bile v nebesa zamaknjene; v nebesa se je ozirala v svojih molitvah in v svojim premišljevanji, v svojim terpljenji in v svojim veselji. Kjer je bil njeni zaklad, tam je bilo njeno serec. — Ona stoji pokoncu, ne križi in težave, ne terpljenje in skušnjave je niso mogle ukloniti. Ona premočna žena je še clo pod križem svojiga preljubzniviga Sina stala. To je tedaj pomen njene postave na okrogli zemlji.

2. Vénece iz zvezd obdaja njeno glavo.

Zvezde, ki se lepši ko zlahtni kamni lesketajo, so ji v krono okrog glave; in po vsi pravici nósi Marija krono na svoji glavi; zakaj ona je zemlje Gospodarica in nebes Kraljica. Zakaj? Zavoljo Deteta, ki ga nosi na svojim naročji. Dete je božji Sin, Kralj kraljev, pravi Bog, počesen vekomaj. Ona pa je mati božja, to je njena čast in njena visokost, zato nosi krono na svoji glavi, sato jo je veliki angel Gabriel oblagodarjeno (žegnano) med ženami pozdravil, zato jo srečno imenujejo vsi narodi. Zato je kraljica angelov. Od kod tedaj ta velika čast? Sin jo je podelil svoji materi, in če Sina molimo, moramo njegovo mater častiti.

Lepe so zvezde s svojo čisto in pokojno svetlobo, med zvezdami nar lepši je zgodnja danica; tode solnce s svojo svetlobo, ki jo v sebi ima, vse druge zvezde preseže; solnce zmirej ostane ko polno morje svetlobe, desiravno jo drugim zvezdam neprenehama v vsi obilnosti deluje. Solncu se perličiči Kristus, sgodnji danizi Marija devica, drugim zvezdam svetniki in zvoljeni božji. Kakor tedaj solnce s svojo lastno svetlobo vse razsvetljuje, tako razsvetljuje tudi Kristus s svojo lastno svetlobo tudi svojo zvoljeno mater in druge svetnike; vsi od njega čast in veličastvo prejemajo.

Zvezde, ktere Marijno glavo obsvetljujejo, pomenijo njene lepe čednosti, ki so se ko zvezde nad njo lesketale. Prav permerno čednosti zvezdam perličimo; čednosti namreč, ki se nad drugimi ljudmi svetijo, so tolikanj perjetne našim očem, kakor zvezde božje na jasnim nébu. Serec pravičniga je čisto, pokojno, lepó, kakor jasno podnebje, in čednosti so lepota in žarki sereca. Serec hudobniga pa je podobno nebesu s črnimi oblaki prevlečenimu, ki jih silni viharji semtertje podé. Žarki zvezd ostanejo čisti in neomadežani, akoravno v kako kalno mlako padejo.

Marijne čednosti so bile čiste in neomadežane, desiravno je na svetu med hudobnimi ljudmi živila. Med Farizeji, Samaritani, in s pregrehami oskrujenimi Izraelci je živila, in bila je podobna roži med ternjem, cveticam, pod katerimi kače počivajo, lepimu, polnimu klasu med plevelam, zdravimu človeku v okuženi hiši, samotni zvezdi, ki perjazno zmed oblakov persije.

Zvezde vedno svojo svetlobo ohranijo. Že več tavezent let neprenehama na nebu svetijo, in vonder so še zmiraj tako čiste in svetle, kakorsne so ob vstvarjenji bile. Svetle izhajajo in zahajajo. Ravno tako tudi čednosti svojo vrednost in svojo lepoto ohranijo, naj si jih tudi nevošljivost, ali obrekovanje počerni; in če tudi nekoliko časa zatemnijo, se pa tolikanj lepše v večnosti zasvetijo. Zvezde svetijo v temni noči, da samotni popotnik po pravim potu hoditi vidi; ravno tako nam svetijo čednosti pravičnih v temni noči tega življenja, in nam kažejo pravo pot v večno življenje. Ozirajmo se tedaj v zvoljenje božje, ozirajmo se seosebno v nar svetejši, v Marijo prečisto devico, po njenih stopinjah neprenehama hodimo, in ne bomo nikdar zašli.

(Dalje naslédje.)

Keršanski nauk od nekeršanskih bukv.

1. Kaj so nekaršanske bukve?

Nekeršanski bukve al knige, zapeljive novice ino pisma so prepovedan sad sedajnega svetá. Si slišal al bral, kako je usmiljen Bog našim prvim starisam škodljiv sad okusiti prepovedal, rekoč:

„Od sadu drevesa znanja dobriga ino hudiga ne jej, kedar kolj ga jěš, boš umerl.“ Pa tudi veš, kdo jih je zapeljal? Eva radovedična se po raji pohaja ino do prepovedaniga drevesa pride. Ogleduje željna prepovedan sad, ino hudiča v podobi zvite kače najde: ker on je vselej naređen, će se ga človek ne varje. Kača (hudič) se z Evo pogovarja, ino Eva zgovorna ji prijazne besede daja. „Zakaj pa vama je Bog prepovedal sadu dreves tiga verta jesti?“ Kača zapeljivo vpraša. Eva pravi: „Vsaciga sadu vertnih dreves jeva; od sadu drevesa pa, ktero je v sredi verta, nama je Bog prepovedal jesti, ino se ga ne dotekniti, de ne umerjeva.“ Kača Evi pravi: „Ne bota vmerla ne: Bog vama ga je prepovedal, ker vé, de kader kolj ga bosta jedla, se bojo vaji oči odperle; bota kakor bogá, vse dobro ino hudo bota védila.“ Eva lažnive kače besede rada sliši, prijeten sad željno pogleda, dopade ji, seže po njem ino jě, da ga tudi Adamu, de ga jě. Ino koljko hudiga je iz tiga prišlo! —

Taka se še zdaj po sveti godi. Prepovedan sad so hudobni, zapeljivi nauki, ki véro ino keršansko zaderžanje kalijo, pamet motijo ino serce pačijo. Lažnivi ino zapeljivi nauki so sad ravno tiste kače, ki je Evo nalegala ino jo zapeljala. Drevesa, na katerih raste prepovedan sad, so nekeršanske pisma, zapeljive novice al cajtinge ino škodljive bukve. Takih bukev kupiti, jih brati, clo dotekniti se je od svete matere katolske cerkve prepovedano, ino greh; one so dušna mišenea, ino kdor take čita (bere) hitro gnado božjo zgubi ino na dnši umerje. „Nikar ne vlecite jarma z neverniki, veli sv. Pavl. Kaj ima opraviti pravičnost z nepravičnostjo, kakšino tovaršijo luč z temo? Kako družbo Kristus z Belialam (hudičam)? al kakšen delež vérn (kristjan) z nevercam.“

2. Kdo pa take škodljive knige piše?

Pomagavci ino najemniki tiste kače, ktera je Evo zapeljala, neverci, krivoverci ino razujzdanci. So možje visoko učeni, ki so pa Boga pozabili. Imajo glavo prebrisano, pa serce gerdo. Bog jim je napoti, de ne morejo po svoji volji živeti. Za to se napihujejo kakor mehurji pod kapam, kader močno dež gre; se povzdigujejo kakor prevzétni angeli, ki so hotli Bogu enaki biti. Take štimate glave se jezijo nad sveto véro ino pa nad božjo službo kakor kovrači (purani) nad rudečo sukno. Kaj božjiga slišati, naj bo beseda božja, al pa molitva, ali kaka sveta pesem, jih hušji zabolí, kakor bi jim hrena pod nos potisnil. Za to sovražijo, karkolj je božjiga, ino si prizadevajo z besedo ino z djanjem keršansko véro ino čedno sveto zaderžanje po vsim sveti za-

treti. Kar s svojim jezikam ne dosežejo, mislijo z peresam povaljati. Pišejo gerde zapeljive pisma za novice, knižence, ktere po groši, po krajcarji prodajo, ino jih po sveti trosijo; naj bi se jih ljudjé prijeli, ino kakor oni obnoreli, prišli ob zdravo, keršansko pamet. Česar je serce polno, pravi Jezus, od tiga usta govorijo. Dober človek iz dobriga zaklada dobro prinaša, in hudoben človek iz hudiga zaklada hudo prinaša.“ Naj bi ti poznal človeka, ki take pohujšljive, nesramne ino pregrešne knižence še tak sladko ino mično piše, bi mu pa v serce vidil, gabilo bi se ti takih bukev brati, hušji kakor bi v mlečni kaši grille ali pa podgano najdil. — So tudi taki gladuni ali lačenbergerji, ki radi dobro pijejo ino mastno jedó, delati pa nočejo ali pa ne znajo. Jeziček jim pa dobro gre, tudi pero gladko teče. Boga ino sveto véro v nemar pustijo; njih Bog je njih trehuh. Sveto keršansko cerkev ino duhovnike čertijo, ker se bojijo posvarjenja. Hitro pero poojstrijo, za neke groše po dve, po tri knižnice napišejo, ino svoje goljufno blago na prodaj dajo, lepo nališpano ino pa dober kup. Knižnih Judov je pa po sveti dovolj, ki tako škodljivo robo ljudem ponujajo. Ali te še ni noben Jud ali židov z kako pisano capo vkanil? Še nisi videl perstanov ali pa uhanov svetlo pozlačenih, ktere Judje po petdeset goldinarjev cenijo, tudi abotne ljudi oslepijo, de kupijo sa goldinarje, kar ni krajcarja vredno. Še nevarnej ko Judovsko blago so goljufne knige ali bukve. Za tako nevarno robo krajcarja ne oblubi; ino će ti zastonj ponuja, ne vzemi. „Bodite trezni ino čujte, zakaj hudič vaš sovražnik hodi okolj kakor rujovec lev, ino jiše, koga bi požerl. Terdni v véri se mu vstavljajte,“ opominja sv. Peter.

(Dalje naslédje.)

Glasovi trobente.

Slišite li, ki ste k našim skrivnostim dopušeni! Nasiti ti, ni lastno meso zveličarju predrago. V tvoj napoj ne odreče svoje kervi, in té dobrote neizmerne ti rad siplje in voljan. Ti pa bližnjimu zaderžiš svoj kruh in svoj kozarec?

Boš ti odpušenje zadobiti mogel, kjer tako velike in drage darove prejemaš, pa take mervice odrekuješ? Vari, vari, kjer se s Kristusam v tvoj dobiček zavezati nočeš, de s hudičem v tvojo škodo zaveze ne storiš.

S. Krizostom.

Bog kliče: jez hočem usmiljenje. Kdor pa to, kar Bog hoče, Bogu odreče, ta tirja, de mu Bog odreče, kar ga prosi. Jez hočem usmiljenje. Človek! Bog ga hoče, pa zate, ne zase. On prosi človeškiga usmiljenja, de božje za to podeli. V ne-

besih je usmiljenje, katero se pa le z usmiljenjem na zemlji doseči more.

S. Krizolog.

Čudna krepost miloserčnosti stori Bogá človeku dolžnika, de on nebeškiga kraljestva ne išče kakor kaj ptujiga, in zanj ne prosi, temuče serčno vanj stopi, kakor de bi staro pravico imel do njega. O srečna miloserčnost! V nadlogi se seer rodiš, vendar pripravljáš tem, ki te ljubijo, večno veselje.

S. Peter Damian.

Protagora bogotajic.

Bilo je in je še zmirej vsakorsnih spačenih ljudi na zemlji. Nekteri so bili takó deleč v pregrehe zašli, de so celo rekli, de Bogá ni, ali de so Bogá tajili. Sim rekel, de v pregrehe so bili zašli, zakaj le pregrehe so timu krive, de človek svoje serce tolikanj spakedrá, in je v stanu Boga tajiti, pamet pa sleherniga človeka, če bi še takó divji bil, uči, de je Bog; in bogotajic prav dobro vé, de je Bog, pa on bi rad, de bi ga ne bilo, za to, ker ga tudi pamet uči: kakor je rês, de je Bog, takó rês bo hudodelnika udaril zavoljo njegovih hudobij. To nas uči Protagorjeva zgodba. Ta bogotajic, bivši segnan iz svoje greške domačije, se je na ladii proti Sirakuzam peljal. Ko bi trenil, strašni vihar zdivjá, in vse na ladii v strah in trepet pripravi, še nar bolj pa brezbožniga modrijana, kateri se je v začetku potuhnjeno posmehoval in norčeval. Kakor zid je oblédel, se na vsih udih trésel; in ko še zraven njega tréši, se skolehá, proti nebu stermeče gleda, in na vse gerlo vpije: „O Bog! kako me preganjaš!“

Duhotajic.

Unimu napuhnjenimu Protagoru podoben je bil slovesni Anglez Hobles, kateri se je štulil prepričan biti, de ni duhov. Torej je tajil, de bi bil kak razloček med dušo in telesam, in tajil je tudi stvarnika telés in duš. Per vsim tim se je pa ta modrijanski korenjak tolikanj bal duhov, de je imel ze sive lase, in si vendar ni upal v svojo spavnico, de bi nikogar ne bil seboj imel.

Ne norčuj z božjimi naključbami!

Ob času hude kolere je nek stolarski hlapec dodelal mertvaško trugo za merliča, ki je bil za kolero umrl. Norčevaje se hlapec v trugo vléče, rekoč: „Zdaj sim umrl za kolero.“ Per tí priči ga kolera zgrabi, strašno ga vije, umerje, in — brez sv. zakramentov!

Procésija s. Rešnjiga Telesa v Frankfurtu.

V Frankfurtu ni bilo, od kar je bil zadnji rimsko-nemški cesar (1792) tam kronan, tako lepiga cerkveniga opravila, kakor letas 22. Rožni-

cveta, ko je bil praznik sv. Rešnjiga Telesa. Brez-lavski knez in škof Melhior Diepenbrok so imeli veliko mašo in so sv. Rešnje Telo per procesji nesli; z njimi so šli še trije drugi zavolj zborá tam pričujoči škofji, Juri Müller iz Münstra, Anastazi Sedlag iz Kulma in Jošef Geric iz Ermelanda; od poslancov je bilo kacih 200 per procesji.

Procésija sv. Rešnjiga Telesa v Inšpruku.

V Inšpruku so ravno ta dan imeli ob 7 uri veliko mašoin procesjo Tridentinski knez in škof Janez Ciderer; presvitli cesar zavoljo bolehnosti niso mogli s procesjo iti, vonder je bila letá letas sosebno imenitna. — Za sv. Rešnjim Telesam so namreč šli trije mladi nadvojvodi, sinovi Nadvojvoda Franca Karlna, kateri se je berž za njimi znajdel. — Za timi so šli presvitla cesarica Maria Anna, potlej nadvojvodnja Sofia, žena Franca Karlna, in veliko žlahtnih gospá. — Kakor nekdanji prvi cesar iz Habsburgške hiše Rudolf, tako je tudi še današnji dan cesarska Austrianska hiša svoje počesenje do zakramenta sv. Rešnjiga Telesa vsim v lep zgled razodevala. —

Zatiranje katolčanov v Perzii.

V Perzii še zmira katolčane zlo zatirajo. Pričujoča prigodba nam bo to dovelj poterčila. Pred letam je bila neka mati z petero otrok k sveti katolški véri prestopila; in nje mož, ki je med tem ravno v Indii umrl, ji 2000 tomanov (neki peržki denar) zapustí, ter svojim prijatlam poroči, ji ta denar v Djulfo poslati. Denar res v Djulfo pride, pa ravno tačas vdova ukaz dobi, de ji denarja prejeti ni pripušeno, preden ne bo z svojimi otroci krivovernimu armenskimu škofu rokó kušnila, in se serčno pokesala, de je k katolški véri pristopila. Dokler tega ne stori, ji je dedina zgubljena. In kaj stori vdova? Denarju odreče, in očitno pové, de ji je prava véra ljubši od vsih zakladov svetá.

Pozneje je ta žena prav pobožno umerla, njene otroke so pa misijonarji v skerb prevzeli.

Spreobrnjenje na Francozkim.

V Andegavi na Francozkim ravno zdaj deset sužnih deklic, ki so z milodarovi dobrih ljudi na egiptovskih tergih odkupljene bile, za sveti kerst pripravljajo. Ze so tri mesece na Francozkim, ter bodo kmalo kmalo od Andegavskiga škofa keršene. Lansko leto, mesca Grudna se jih je osem tacih deklic iz Andegane v Afriko spreobrnjenih prepeljalo.

Spreobrnjenje na Angleškim.

Hei anglikansko-krivoverskiga velikiga škofa v Jorku, ki je pred kratkim umrl, M. Malkolm z imenam, je k rimsko-katolški véri prestopila. Od tega spreobrnjenja se zlo govori po deželi, po sebnó med viksimi stanovi.

Škofijske Novice.

V sredo, to je 5. dan Maliga serpana so milostljivi knez in škof, Anton Alojz, v Ljubljani v stolni cerkvi s. Miklavža 17 mladih duhovnov v mašnike posvetili.